ISSN 2591-1201 LETNIK 1 • 2017 • ŠTEVILKA 1–2

Dileme

Razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine

DILEME

Dileme

Razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine

Izdajatelj in založnik
Študijski center za narodno spravo

Naslov uredništva
Tivolska 42, 1000 Ljubljana

Glavni urednik
dr. Renato Podbersič (Slovenija)

Uredniški odbor
ddr. Igor Grdina (Slovenija), dr. Tamara Griesser Pečar (Avstrija), dr. Damjan Hančič (Slovenija), dr. Marica Karakaš Obradov (Hrvaška), dr. Tomaž Kladnik (Slovenija), dr. Jože Možina (Slovenija), Jelka Piškurić (Slovenija), dr. Igor Salmič (Italija)

Spletni naslov
www.scnr.si

Leto izida: 2017

Redakcija te številke je bila zaključena 15. 11. 2017

Lektoriranje in prevod povzetkov
Megamoment, d. o. o.

Oblikovanje in prelom
Inštitut Karantanija

Tisk
Nonparel, d. o. o.

Naklada
300 izvodov

Letna naročnina
25 €

Cena posamezne številke
15 €

ISSN 2591-1201

D i l e m e

Razprave o vprašanjih sodobne slovenske zgodovine

LETNIK 1 • 2017 • ŠTEVILKA 1–2

Vsebina

Andreja Valič Zver
Novi slovenski reviji na pot
7

Razprave

Igor Grdina
Revolucionarji, zavezniki in sopotniki
11

Damjan Hančič
Medvojno revolucionarno nasilje
– razlike in podobnosti
45

Renato Podbersič
Seznam žrtev revolucionarnega nasilja
na severu Primorske
63

Jože Dežman
Tabuji padajo – učimo se dialoga
LTI – lingua tertii imperii
in LIT – lingua imperii titi
89

Tamara Griesser Pečar
Značilnosti revolucionarnega sodstva
119

Mateja Čoh
Sodišče slovenske narodne časti: propaganda
139

Neža Strajnar
Vzroki za izseljevanje s Primorskega v Italijo po drugi svetovni vojni
159

Jelka Piškurić
Med preteklostjo in sedanjostjo
O SPOMINIH NA SOCIALIZEM
173

Mirjam Dujo Jurjevčič
»Zasedena stanovanja«
189

Predstavitev zgodovinskih virov

Tomaž Ivešić
Skriti dokumenti Ivana Puclja
213

Novi slovenski reviji na pot

Pred vami je prva številka nove revije, ki smo jo sodelavci Študijskega centra za narodno spravo (Study Centre for National Reconcilation – SCNR) poimenovali *Dileme*. Že ime revije navdaja s pričakovanjem, da bo odpirala vprašanja, ki v strokovni ali javni govorici še niso našla enoznačnega odgovora ali bila deležna ustrezne pozornosti. *Dileme* torej vstopajo v prostor, v katerem so bila nekatera vprašanja zamolčana ali celo prepovedana – npr. zločini enega od treh totalitarizmov, ki smo jih utrpeli Slovenke in Slovenci v 20. stoletju.

Revija torej od svojega rojstva dalje poskuša zasesti nišo, ki bi morala biti že zdavnaj zapolnjena. Toda naj že ob samem začetku poudarim, da je resnica osnovno vodilo vseh, tako notranjih kot zunanjih sodelavcev. Zato pričakujem, da bodo *Dileme* upravičile vlogo težko pričakovanega soustvarjalca resnicoljubnejše znanstvenoraziskovalne krajine na Slovenskem. *Dileme* ne bodo nikoli znanstveno angažirana publikacija kakršne koli politične opcije. Njeno vodilo bo, še enkrat, Resnica, pisana z veliko začetnico.

Tisti, ki smo tako ali drugače povezani z delovanjem Študijskega centra za narodno spravo, že leta čutimo nujnost obravnavanja mnogih vprašanj, ki so posredno še kako povezana z našim znanstvenoraziskovalnim in strokovnim delom.

Poleg znanstvenih monografij in drugih publikacij, ki jih je izdal Študijski center za narodno spravo, je del našega vedno obsežnejšega znanstvenega opusa objavljen v zbirki *Totalitarizmi: vprašanja in izzivi*. Prav tako smo kot edini javni zavod v okviru Ministrstva za pravosodje Republike Slovenije zavezani pripravi uradnih poročil. Toda to ne zajame prikaza vse celovitosti in razsežnosti našega dela. V skoraj desetih letih delovanja Študijskega centra za narodno spravo nikakor nismo hoteli ostati »uradniško« samozadostni, ampak svoje delo želimo slovenski javnosti predstavljati na čim celovitejši način. Tudi to je bil eden od razlogov, ki so botrovali odločitvi za *Dileme*.

Dileme bodo predstavljale dodano vrednost tudi v širšem znanstvenoraziskovalnem prostoru. K sodelovanju smo povabili tudi zunanje sodelavce. Obenem pa bodo v reviji v ustrezni obliki predstavljeni številni dogodki, mednarodno sodelovanje, pričevanja, ocene publikacij in strokovnih knjig ter obravnavana aktualna vprašanja, ki morda niso neposredno v »delokrogu« Študijskega centra za narodno spravo, pa se kljub temu pričakuje, da se nanje odzovemo.

Sodelavci Študijskega centra za narodno spravo vsakodnevno ustvarjamo in utrjujemo inštitucijo, ki jo slovenska in tudi mednarodna javnost vse bolj potrebuje. Zato je projekt *Dileme* nujen in prepričana sem, da je tudi v javnem interesu.

Spoštovane bralke in bralci, naj vas na koncu prisrčno povabim na sprehod po tej sveži poti, ki jo odpira in ponuja prva številka nove revije. Verjamem, da bo ustvarjalna, verodostojna in resnicoljubna. Tako bo zadovoljila vaša pričakovanja, intelektualno radovednost in predanost resnici.

Dr. Andreja Valič Zver
direktorica Študijskega centra za narodno spravo